

բաշխութեան մէջ իր կարեւոր մասնագիտութեամբ, ցօթ. շ. Գ. Մատթէոսեանի կենսերն այս մասը բաւական յայտնի է ամենուն, որպէս զի եւ չեստիմ անոր վրայ եւ ընդհատեմ այլ եւս անոր կենսագրական գրուածքները, որ՝ կը խոստովանիմ, թէ կը կարօտեի աւելի պերճախօս շրջաններ, եւ կը պահանջէր աւելի կարող լեզու...

Յարգելի Յօրեղեար,

Կերողաժող ինձ եղէք եթէ երբեք չկրցայ ներկայացնել զՁեզ, ինչպէս որ վայել էր. գիտեմ որ ձեր համեստութիւնն այսպիսի ալ ինձ պիտի չթողարարէր, եթէ պատանեկութեանս օրերէն Ձեզի նկատմամբ անուցած յարգալիք համակրութիւնս, որբացեալ Տօրս Ձեզի հետ ունեցած վաղիմբ բարեկամութիւնն եւ բաշխութեանս առաջին տարիէն Ձեր բաշխական տաղանդին համար անկեղծ գնահատութիւնս յաղթող Հանգիստանային Բաշխական այս Յօրեղեանին առթիւ զգացած ուրախութիւնս լեզուիս կապերը խառնեց. չկարողացայ արտայայտենել ինչ որ տակաւին սիրտս ունէր Ձեզի համար, եւ միթէ սրտին պահածն աւելի խորհրդաւոր չէ՞ քան լեզուին խոսածը:

Ընդունեցէք ուրեմն իմ ջերմ շնորհաւորութիւններս, ջղրս Կ. Պոլսոյ եւ գաւառի հայ բաշխական գասուն անունով՝ պատիւ ունիմ ձեզ ներկայացնել մաղթելով՝ որ Գուք այս երիտասարդ ծննդութեամբ, ձեր բաշխութեան ոսկի Յարեղեանէն յետոյ, համիք նաեւ անոր ազգամանգեալ Յօրեղեանն ալ անձնու. հայ բաշխիկներ, առաջնաբոյժներ եւ զեղագործներ միասիրտ ինքութեամբ կը ծափահարեն այսօր Ձեր այս Յիսնամեակը, հայ բաշխական պատմութեան մէջ յոյժ երեւելի, եւ անոր անմուտց յիշատակին համար կը յանձնեն ինձ Ձեզ նուիրել այս Գորիշէ՝ Գորիշ բաշխիկին խորհրդանշանն է. ցաւի եւ հեծութեան դարմանատար զլիաւոր գործիքն է այն բաշխիկին Գուք միշտ պատուով զայն գործածեցիք եւ բաշխական արուեստի բարձր կոչումին եւ ուխտին կատարեալ հաստատար մութեամբ զայն շարժեցիք. առէք զայն:

Քնդա, 6/18 Մայիս, Կիլիսիայ 1913:

Ցօթ. ՎԱՅՈՒՄ Թ. ԹՈՒԳՈՐԾԱՆՆ

Ի ներկերանդ ազգամանջներով զարգացած ոսկի Գորիշ մը՝ որ կը կրէր հեռանալ արձանագրութիւնը.

Հայ Բիւլետեն Գուք

Ցօթ. շ. Գ. Մատթէոսեանի

Ի յիշատակ իւր յօրեղեանի

1863—1913

ԱՅԻՆ ԱՅԻՆ

ՄԻՍՈՐ ԳՈՐԴԱՆՆԵՐՆ +

(ԲԱՍՄԻՐ)

Հայ գրականութեան ժիւր մշակներէն մին եւս Մ. Գոլունեան իշաւ սեւ հողին մէջ, եւ այսու աւարտեց իւր ճակատագիրը (15 Մայիս 1913 շ. 8.), դուրս ելաւ ընդ միշտ աշխարհիս պայքարէն ու գնաց գաղար առնելու իւր վերջին հանգստարանը, ձգելով ետեւն իւր համեստ գործունէութեան յիշատակը:

Ստոյգ է, Գոլունեան պատրաստուած միայն մը չէր, եւ ի՞նչ ալ բարձր զարգացում մ'ունեցած է, այլ լոկ ինքնաշնչաւ փութալան կենաց մը, եւ ժողովրդեան հոգին բմբռնելու. բնական հոսանքութիւն մը, որով կրցաւ աւելի սերտօրէն մերձենալ անոր, իւր բարոյական ընտիր գրուածքներովը: Գոլունեան ի սկզբանէ եղած է նաեւ ջերմ աւանդապահ մը հայ հին բարբերու ու սովորութեանց, հետեւաբար մեղաւոր մ'ընդգէմ նորոգութեանց: Եւ նա՝ իբր հրապարակագիր եւ վեպաստ կրցաւ ստոյգ համբաւ մը վայելիլ, աշխատակցելով զանազան թերթերու, գլխաւորաբար «Կոր-Գոր» (Վնուշաւան կեղծ անունով), «Արեւ Մամուլ» եւ «Բիւզանդիոն» եւ ուրիշ թերթերու: Երկայն ատեն վարած է նաեւ առձեռնէ «Մապահ» թերթին խմբագրատան մէջ վարչական պաշտօն, եւ 1901ին «Մանգու»-ի վերստին հրատարակման առթիւ. ստանձնեց իւր վրայ անոր խմբագրութիւնը, ինչպէս նաեւ 1908ին հիմնեց «Ժամանակ» լրագիրը, որուն հոգւով չափ ինքզինքը նուիրեց մինչեւ մահը: Բաց ի իւր լրագրական յօդուածներէն, յիշենք նաեւ իւր առանձին աշխատութիւններէն հետեւեալները. Կեանքի դեռագրութիւն (1897), Խորհրդաւոր Սղիշ (1910), Ցունկի դուրս (1907), Վերսիլիէ (1898), Թաղաւորիկ (1910), Բարդուղիմէ (1910), Ժողովուրդ (1901), Կնոստ հոգեւոր (1902) եւն. Սոյն գրուածքներէն զատ առած է մեզի նաեւ Կորեի իրթնաբան լեզուին բաւական յաղող թարգմանութիւնը: Գոլունեան իւր ժողովրդականութիւնը մասնաւոր կը պարտի սոյն թարգմանութեան, այնու որ աւարտին անգամ ինքը եղաւ աշխարհիկ լեզուի վերածողն ու զայն ժողովրդեան ներկայացնողը, որ մինչեւ նոյն ատեն անոր անմաշկելի եղած էր, այս թէ եւ նա յարած էր հոգւով չափ Կորեի հեղինակին համբաւին հետ, սակայն սոյն

ժամանակներու մէջ կատարուած ըլլալ, որովհետեւ Թուրքերէն Տին բառարանները բառիս գոյութիւնը չեն ճանչար (այսպէս օ. Տ. Լեւոնտեանի հոգով): առաջին անգամ Մենիսեպիի բառագրքին մէջ (Thesaurus ling. orient. etc. Viennae 1680, Հատ. Ա, էջ 1356) յառաջ կը բերուի Ե (ܐܬܐ), զոր ձեղնակը — որ ԼԵՏ է — Թերեւս Թաթարախօս լեհասլայերէն լատ. ըլլալ, որոնց գաւառաբարբառին մէջ ծանօթ է «Դէ, հայ. Բէլ, ԼԵՏ, Կը-Դէ» (Տաշեան, Եւրոպ. ձեղնակի Կ. Թ. Մաննապարանի հայ շեռագիրներուն, Թ. 3, Թշ. 39ա). իսկ հայ. Բէլի հնութիւնը յայտնի է, զոր հաստատելու համար մէջ կը բերուի Ելք, ԼԹ. 3:

Հ. Ա. ԱՐԴԱՆՅԱՆ

4 Ուղղելիք: Էջ 349, վարէն տող 11, տխուր publique, ուղիւ public: — 351, վերջին 8. Կր. Թորգոմեան 16 Յն. Թուակիր նամակով կ'առաջարկէ սոյն տողը կարգաւ՝ ԱՅՍ Է ԵՐԿՈՒՐ ԲՈՐԲԱՆ ԵՄ ԵՄԱՆԱԿ ԵՐ. ԿՈՄԻՏԵԱՆԻ անտարկելով Belinի յիշատակած «Տէր Կոմիտաս, Է, եւ կը խնդրէ լուսարանութիւն: Անհաւանական չէ. սակայն կը քննեն սակաւին անուանելը՝ 1. «Բորբալ», բառն, որ «անբաշխ, ազգական, իմաստն պէտք էր ունենալ, ամբողջ նախադասութեան իմաստ մը տալու համար: 2. «Ապարանջի, Ներն» «Ունիթու», են: 3. «Վիգոր, Զասպետ», եւրոպական յատուկ անուն են: 4. «Րէր է Սորէն», — 352, վարէն 22, 200 = 300, — Ննդ, 21, 300 = 400, — 353, 26, Հաւանաբար արձանագրութեան մէջ «Ի ՅԵՆՆԱՐԵԼԻ ՏԱՍԵ ՄԻՈՒՄ, խօսքը, եթէ յարգել ուզենք բանաստեղծութեան մէջ քերականական ազատութիւնը, կարողաւո՞ւ է՝ «Ի ՅԵՆՆԱՐԵԼԻ ՏԱՍԵ ՄԻՈՒՄ, այսինքն՝ 9×10 եւ $+1 = 91$ տարեկան, որով կ'ըլլայ «ճաղկեալ արեօք»: — 356, 15. «անութիւնը = ունութիւնը»:

Հ. Գ. Գ.

ՄԱՅԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՅՈՒՆԱՆ ԵՐԿՈՒՐԱՆԻ ՀԵՐԿՈՒՐԱՆԻ ՀՐԸՑԵՐԱՆՈՒԹԵՆՆԵՑ 1896—1910

(Հարգանքներով)

1898. Lehmann C. F. — Die Einwanderung der Armenier im Zusammenhang mit den Wanderungen der Thrakier und Iranier: Verh. 13 Or.-Kongr. p. 130—140.

1899. — — und Dr. Beleck. — Forschungsreise — nach Armenien: Mitteil. aus dem Orient 2 (1899), p. 10.

*1840. — — Die historische Semiramis und Herodot: Beitr. zur alten Gesch. I, p. 256—281.

*1841. Lehmann-Haupt C. F. — Die historische Semiramis und ihre Zeit. Vortrag gehalten in der Deutschen Orientalgesellschaft. 6, II, 1910. Mit Abbildungen. Tübingen. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1910.

[Մոնոշա մի անթիւ էրէթի [ԼԵՐ Բ.] յօդուածը *Հորդանոն 1910, Թիւ 27:]

*1842. — — Ein neuer Tigrisleser: Klio 6 (1906), p. 534 f.

*1843. Lehmann C. F. — Kaukasische Gürtel und Bänder: Z. f. Ethnol. 30 (1898), p. 329—332.

*1844. Lehmann-Haupt C. F. — Kleinasiatisch-Armenisches. Klio 7 (1907), p. 295—300.

[Պոլսոյ մէջ Գոշապրէյ Ե. Ի Վան]

1845. — — Materialien zur älteren Geschichte Armeniens und Mesopotamiens. Mit einem Beitrage: Arabische Inschriften aus Armenien und Diyarbekir von Max van Berchem. (= Abb. der Königl. Gesells. der Wiss. zu Göttingen, philos.-hist. Kl. N. F. IX, Nr. 8.) Berlin. Weidmann, 1907, 4te, 183 p., 14 T. (ill.). Mk. 20.—.

[Բլաշկ. DL, 1907, p. 319 f. (Fr. W. v. Bissing). — Memnon I (1907), p. 265—7 (E. Herzfeld). — Za 21 (1907) p. 395—408 (C. Bezold, F. Macler und M. Sobernheim). — ZDMG 62, p. 756—774 (M. Streck). — Wiss. f. klass. Philol. 25, p. 240—4 (J. V. Prašek). — Rev. cr. 1908, II, p. 241 ff. (C. Fossey). — Հայերէն մատական թարգմանութիւն մը «Բազմ», 1908, էջ 109—114, 197—199, 299 302, 440—444, 486—490, 550—554: 1909, էջ 8—11, 67—73, 102—104, 243—5 (Հ. Ե. Աստուրեան):]

*1846. Lehmann C. F. — Neugefundene Mennas-Inschriften: Z. f. Ethnol. 32, p. 573—5.

1847. — — Die neugefundene Steleninschrift Rusas' II von Chaldia: ZDMG 56 (1902), p. 101—114.

[Բլաշկ. Or. Lz. 5 (1902), 181 p. (Weiter [Feiser]). — Rev. de trav. 24 (1902), p. 197 f. (K. J. Basmadjian).]

*1848. — — Religionsgeschichtliches aus Kaukasus und Armenien. Archiv f. Religionswiss. 3 (1900) p. 1—17.

*1849. — — Tigrisleser III. gegen Sardur von Urartu: VAG, 1898, p. 570—77.

1350. — — Ueber Tigranokerta: Verhandl. 46. Vers. D. Philol. und Schulmänner in Strassb. Leipzig, 1904, p. 25—34.

[Հայ. Թարգմ. «Հանդ. Ամն», 1907 էջ 21—26: — Լէմանն ինս ալ կը պարզապէս ան տեսութիւն թէ Յիզրան Մեծի Տիրապետութեան ըլլալ այժմու նփոխութիւն տեղը. Հմմտ. Նանս. Verhandl. d. Berlin. anthrop. Gesells. 1899, Mai, 488 p., Okt. 1899, p. 600 ff., WZKM, 1900, p. 41 ff., Mitteil. d. Hamb. Geogr. Ges., Bd. X, 5, Sitzb. Berl. Akad. d. Wiss. 1899, 747 p.]

*1851. — — Der Tigris-Tunnel: Z. f. Ethnol. 32 (1901), p. 226—244.

(Հարգանքներով)

Հ. Գ. ՖԵՐԴԱՆՅԱՆ

1898. Lehmann C. F. — Die Einwanderung der Armenier im Zusammenhang mit den Wanderungen der Thrakier und Iranier: Verh. 13 Or.-Kongr. p. 130—140.

1350. — — Ueber Tigranokerta: Verhandl. 46. Vers. D. Philol. und Schulmänner in Strassb. Leipzig, 1904, p. 25—34.

[Հայ. Թարգմ. «Հանդ. Ամն», 1907 էջ 21—26: — Լէմանն ինս ալ կը պարզապէս ան տեսութիւն թէ Յիզրան Մեծի Տիրապետութեան ըլլալ այժմու նփոխութիւն տեղը. Հմմտ. Նանս. Verhandl. d. Berlin. anthrop. Gesells. 1899, Mai, 488 p., Okt. 1899, p. 600 ff., WZKM, 1900, p. 41 ff., Mitteil. d. Hamb. Geogr. Ges., Bd. X, 5, Sitzb. Berl. Akad. d. Wiss. 1899, 747 p.]

*1851. — — Der Tigris-Tunnel: Z. f. Ethnol. 32 (1901), p. 226—244.

(Հարգանքներով)

Հ. Գ. ՖԵՐԴԱՆՅԱՆ

1898. Lehmann C. F. — Die Einwanderung der Armenier im Zusammenhang mit den Wanderungen der Thrakier und Iranier: Verh. 13 Or.-Kongr. p. 130—140.

1350. — — Ueber Tigranokerta: Verhandl. 46. Vers. D. Philol. und Schulmänner in Strassb. Leipzig, 1904, p. 25—34.

[Հայ. Թարգմ. «Հանդ. Ամն», 1907 էջ 21—26: — Լէմանն ինս ալ կը պարզապէս ան տեսութիւն թէ Յիզրան Մեծի Տիրապետութեան ըլլալ այժմու նփոխութիւն տեղը. Հմմտ. Նանս. Verhandl. d. Berlin. anthrop. Gesells. 1899, Mai, 488 p., Okt. 1899, p. 600 ff., WZKM, 1900, p. 41 ff., Mitteil. d. Hamb. Geogr. Ges., Bd. X, 5, Sitzb. Berl. Akad. d. Wiss. 1899, 747 p.]

*1851. — — Der Tigris-Tunnel: Z. f. Ethnol. 32 (1901), p. 226—244.

(Հարգանքներով)

Հ. Գ. ՖԵՐԴԱՆՅԱՆ